DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

10. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 1

TYMM 2026-2027

10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF 10. SINIF

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. **Aşağıdaki durumlarda başvurulan bilgi kaynaklarını tespit ederek boş bırakılan alana yazınız. Bilgi kaynağı sadık haber ise türünü (haberiresul veya mütevatir haber), öznel bir bilgi kaynağı ise bunu da belirtiniz. (10 puan)**

Durum	Bilgi Kaynağı
a) Selin, ramazan ayında oruç tutmanın Müslümanlara farz kılındığını Kur'an-ı Kerim'den öğrenir.	.....
b) Emir, Malazgirt Meydan Muharebesi'nin 1071 yılında yapıldığını farklı dönemlerde yazılmış pek çok tarih kaynağından ve nesilden nesile kesintisiz aktarılan anlatımlardan aynı içerikle öğrenir.	.....
c) Deniz, bahçedeki gül fidanının dallarına dokunduğunda dalların dikenli olduğunu fark eder.	.....
ç) Mert, "Bütün kareler dikdörtgendir. Bu şekil bir karedir. O hâlde bu şekil de bir dikdörtgendir." sonucuna ulaşır.	.....
d) Buse, bir sabah içine doğan bir hisle uzun zamandır görüşmediği bir arkadaşını arar; ancak bu hissin doğruluğunu başka bir yolla teyit edemez.	.....

2. Zeynep, yaz tatilinde ailesiyle birlikte ilk kez gittikleri bir yayla evinde kalmaktadır. Öğle namazını kılmak isteyen Zeynep kıble yönünü bilmemektedir. Namazda kıbleye yönelmenin gerekli olduğunu Kur'an-ı Kerim'den ve Hz. Peygamber'in uygulamalarından öğrendiğini hatırlar. Telefonundaki pusula uygulamasını açar ancak telefonu demir sobanın yanında tuttuğunda okun sürekli farklı yönleri gösterdiğini görür. Demir ve mıknatısların pusulayı etkileyebileceğini daha önce fen derslerinde öğrenmiş olan Zeynep, sobadan uzaklaşır ve ölçümü tekrarlar. Ardından pencereden öğle vaktindeki güneşin konumunu gözlemleyerek pusulanın gösterdiği yönle karşılaştırır. Elde ettiği bilgilerin birbiriyle tutarlı olduğunu görünce kıble yönünden emin olur ve namazını kılar.

Zeynep'in kıble yönünü belirleme sürecinde sadık haber, salim duyular ve selim aklın rolünü açıklayınız. Bu kaynakların doğru bilgiye ve doğru davranışa ulaşmada birbirini nasıl tamamladığını değerlendiriniz. (20 puan)

3. Okulun bilim şenliğinde düzenlenen gökyüzü gözlemi etkinliğinde öğrenciler teleskopla Ay'ı ve bazı gezegenleri inceledi. Etkinliğin ardından din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni, öğrencilerden Allah-âlem ilişkisi hakkında merak ettikleri soruları sınıftaki soru kutusuna atmalarını ve her sorunun cevabını İslam'ın temel kaynaklarından araştırmalarını istedi. Kutudan çıkan üç soru ve öğrencilerin araştırmalarında ulaştıkları ayetler aşağıda verilmiştir.

Öğrenci	Soru	Araştırmada Ulaşılan Ayet
Elif	Evren bir kez yaratıldıktan sonra kendi hâline mi bırakıldı?	I. "Göklerde ve yerde bulunanların hepsi O'ndan ister (O'na muhtaçtır). O her an yaratma hâlindedir." (Rahman suresi 29. ayet)
Can	Gezegenler ve diğer gök cisimleri neden hep belirli bir düzen ve ölçüyle hareket ediyor?	II. "… Allah'ın yasalarında asla bir değişme bulamazsın; Allah'ın yasalarında asla bir sapma da bulamazsın." (Fatır suresi 43. ayet)
Ayşe	Göklerin ve yerin gerçek sahibi kimdir, bütün canlıların rızkını kim verir?	III. "Göklerin ve yerin anahtarları O'nundur. Rızkı dilediğine bol verir, dilediğine de kısar. Çünkü O her şeyi bilmektedir." (Şura suresi 12. ayet)

Tablodaki ayetlerin her birinin, ilgili öğrencinin sorusuna Allah-âlem ilişkisinin hangi yönüyle cevap verdiğini açıklayınız. Ardından bu ayetlerden hareketle Allah (cc) ile âlem arasındaki ilişkiye dair bir çıkarımda bulununuz. (15 puan)

4. Kerem, sınıfıyla birlikte gittiği bilim merkezinde önce mikroskopla bir damla göl suyunda yüzen tek hücreli canlıları, ardından teleskopla Ay yüzeyindeki kraterleri inceledi. Rehber, "Bugün çıplak gözle göremediğiniz pek çok varlığı araçlar sayesinde gördünüz." dedi. Kerem ise "Peki hiçbir araçla göremeyeceğimiz, yalnızca bize bildirildiği için varlığından haberdar olduğumuz varlıklar da var mı?" diye düşündü. Akşam ders kitabını karıştırırken şu ayetle karşılaştı:

"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır; onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun bilgisi dışında bir yaprak bile düşmez..." (Enam suresi 59. ayet)

Kerem'in bilim merkezinde incelediği varlıklar ile sorusunda kastettiği varlıkları âlemin bölümleri ve bu varlıklarla ilgili bilginin kaynağı bakımından karşılaştırınız (Kerem'in sorusunda kastettiği varlıklara iki örnek veriniz). Ardından ayette Allah (cc) ile âlem arasındaki ilişkinin hangi yönüne vurgu yapıldığını açıklayınız. (15 puan)

5. Emekli öğretmen Hasan Bey, köyündeki bahçesinde meyve ağaçları yetiştirmektedir. Yaz tatilinde yanına gelen torunu Emre, dedesinin topladığı meyvelerin bir kısmını komşularına ve ihtiyaç sahiplerine ayırdığını, bahçeyi sularken suyu boşa akıtmamaya özen gösterdiğini görür. Emre'nin "Dede, bu bahçe senin değil mi? İstediğin gibi kullanabilirsin." sözüne dedesi gülümseyerek "Evlat, bu toprağı da suyu da ağacı da ben yaratmadım. Ben bu bahçenin gerçek sahibi değil, emanetçisiyim." diye karşılık verir ve torununa Hz. Peygamber'in şu hadisini hatırlatır:

"Her şey Allah'ın mahlûku ve mülküdür." (Müslim, "Kader", 10)

5.1. Hadiste geçen "mahluk" ve "mülk" kavramlarını açıklayarak âlemdeki varlıkların Allah'a (cc) göre konumunu belirtiniz. (4 puan)

5.2. Hasan Bey'in "Ben bu bahçenin gerçek sahibi değil, emanetçisiyim." sözünü hadis ve Allah-âlem ilişkisi çerçevesinde değerlendiriniz. (6 puan)

6. Okul çıkışında okulun önündeki yaya geçidinde bir bisikletli ile bir motosiklet sürücüsü arasında hafif bir kaza olur. Kazayı görmeyen Arda, olay yerine geldiğinde çevredekilerden "Kesin motosikletli hızlı geliyordu." sözünü duyar. Biraz sonra gelen polis memuru tanık olup olmadığını sorduğunda Arda bir an "Ben de gördüm, motosikletli hızlıydı." demeyi düşünür. Sonra bundan vazgeçer, "Kazayı görmedim, yalnızca başkalarından duyduklarımı aktarabilirim." der ve kazayı bizzat gören kişileri polis memuruna gösterir.

- "Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme. Çünkü kulak, göz ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur." (İsra suresi 36. ayet)
- "De ki: 'O, sizi yaratan ve size kulaklar, gözler ve kalpler verendir. Ne kadar da az şükrediyorsunuz!'" (Mülk suresi 23. ayet)

6.1. Arda'nın önce düşündüğü davranış ile sonunda yaptığı davranışı İsra suresinin 36. ayetinde verilen mesajlar açısından karşılaştırınız. (10 puan)

6.2. Arda'nın tutumunu Mülk suresinin 23. ayetinde sayılan nimetler ve bu nimetlere şükür açısından açıklayınız. (10 puan)

7. Ece, bir hafta boyunca çevresinde fark ettiği değişimleri gözlem günlüğüne not etti:

- Pazartesi: Balkondaki saksıya ektiğim fasulye tohumu filizlendi. Birkaç gün önce toprağın altında küçük bir tohumdan ibaretti.
- Çarşamba: Dedemin yıllar önce yaptırdığı ahşap evin pencere çerçeveleri yıpranmış, boyaları dökülmüş.
- Cuma: Bebekliğimden kalan fotoğraflara baktım. Boyum, yüzüm ve sesim tamamen değişmiş.
- Pazar: Kışın kurumuş gibi görünen ağaçlar bahar gelince yaprak açmaya başlamış.

"Acaba onlar herhangi bir yaratıcı olmadan mı yaratıldılar? Yoksa kendileri mi yaratıcıdırlar?" (Tur suresi 35. ayet)

7.1. Ece'nin gözlemlerindeki varlıklar arasında ortak olan örüntü nedir? Bu örüntüden hareketle varlıklar hakkında nasıl bir genelleme yapılabilir? Yazınız. (4 puan)

7.2. Ulaştığınız genellemeyi Allah'ın (cc) varlığının delillerinden hangisiyle ilişkilendirirsiniz? Tur suresinin 35. ayetinden de yararlanarak açıklayınız. (6 puan)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	DKAB.10.1.1. İslam'da bilginin yerini ve kaynaklarını çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
2	DKAB.10.1.1. İslam'da bilginin yerini ve kaynaklarını çözümleyebilme	KB2.4. Çözümleme
3	DKAB.10.1.2. Allah-âlem ilişkisini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
4	DKAB.10.1.2. Allah-âlem ilişkisini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
5	DKAB.10.1.2. Allah-âlem ilişkisini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)
6	DKAB.10.1.3. İsra suresinin 36 ve Mülk suresinin 23. ayetlerinin mesajlarını anlamak için Kur'an-ı Kerim meallerine başvurabilme	DAB1. Temel Kaynakları Kullanma (DAB1.1. Kur'an-ı Kerim Meallerine Başvurma)
7	DKAB.10.2.1. Allah'ın (cc) varlığının delillerini müşahede edebilme	DAB4. Tefekkür (DAB4.1. Müşahede Etme)

PUANLAMA TABLOSU							
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**TOPLAM**
10	*20*	*15*	*15*	*10*	*20*	*10*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 1** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 10. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. **Doğru cevap:** Her doğru madde için iki puan verilir (2+2+2+2+2). a) Sadık haber, haberiresul (vahiy) **(2 puan)**. b) Sadık haber, mütevatir haber **(2 puan)**. c) Salim duyular **(2 puan)**. ç) Selim akıl **(2 puan)**. d) Öznel bilgi kaynağı (sezgi veya ilham) **(2 puan)**. a ve b maddelerinde yalnızca "sadık haber" yazılıp türü belirtilmemişse bir puan verilir. Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış kaynak yazılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap: a) Sadık haber (haberiresul/vahiy) b) Sadık haber (mütevatir haber) c) Salim duyular ç) Selim akıl d) Öznel bilgi kaynağı (sezgi/ilham)

Yanlış cevap: a maddesine "selim akıl" veya "mütevatir haber"; b maddesine "haberiresul/vahiy" veya "salim duyular"; c maddesine "selim akıl"; ç maddesine "salim duyular"; d maddesine "sadık haber", "selim akıl" ya da "nesnel bilgi kaynağı" yazılması yanlıştır.

2. **Doğru cevap:** Dört ölçütün her biri beşer puandır (5+5+5+5).

- Sadık haber: Namazda kıbleye yönelmenin gerekli olduğu bilgisini Kur'an-ı Kerim'den (haberiresul/vahiy) ve Hz. Peygamber'in uygulamalarından öğrendiği; bu bilginin ibadetin dayanağı olan kesin ve bağlayıcı bilgi olduğu belirtilmişse **(5 puan)**.
- Salim duyular: Pusula okunu ve güneşin konumunu görerek gözlem yaptığı; ancak sobanın yanında elde edilen verinin yanıltıcı olabileceği, duyularla ve araçlarla elde edilen bilginin sınırlı olduğu belirtilmişse **(5 puan)**.
- Selim akıl: Ölçümler arasındaki tutarsızlığı fark ettiği, sobanın pusulayı etkilediği sonucunu çıkararak ölçümü tekrarladığı, farklı verileri karşılaştırıp değerlendirerek doğru sonuca ulaştığı; aklın duyulardan gelen bilgiyi denetlediği belirtilmişse **(5 puan)**.
- Tamamlayıcılık: Sadık haberin neyin yapılması gerektiğini bildirdiği, salim duyuların veri topladığı, selim aklın bu verileri değerlendirip doğru uygulamaya dönüştürdüğü; kaynaklardan biri eksik kaldığında doğru bilgiye ulaşılamayacağı ve doğru bilginin ibadetin doğru yapılmasını (doğru davranışı) sağladığı ilişkilendirilmişse **(5 puan)**.

Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da konuyla ilgisi olmayan açıklamalar yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap: Zeynep namazda kıbleye yönelmesi gerektiğini Kur'an-ı Kerim'den ve Hz. Peygamber'in uygulamalarından, yani sadık haberden öğrenmiştir. Bu bilgi ona ne yapması gerektiğini kesin olarak bildirir. Kıblenin hangi tarafta olduğunu bulmak için ise salim duyularını kullanmış, pusulanın okunu ve güneşin konumunu gözlemlemiştir. Ancak sobanın yanında pusulanın farklı yönler göstermesi duyularla ve araçlarla elde edilen bilginin her zaman güvenilir olmayabileceğini göstermiştir. Zeynep selim aklıyla bu tutarsızlığı fark etmiş, sebebini düşünerek ölçümü tekrarlamış ve farklı bilgileri karşılaştırarak doğru yönü belirlemiştir. Böylece sadık haber amacı ve ölçüyü, salim duyular veriyi, selim akıl ise değerlendirmeyi sağlamıştır. Bu kaynaklar birbirini tamamladığı için Zeynep doğru bilgiye ulaşmış ve ibadetini doğru şekilde yerine getirmiştir.

Yanlış cevap: Bilgi kaynaklarının yalnızca adlarının sayılması, kaynakların rollerinin birbirine karıştırılması (ör. pusula ölçümünün sadık haber, kıbleye yönelme emrinin selim akıl olarak açıklanması) ya da kaynakların birbirinden bağımsız ve birinin tek başına yeterli olduğunun ileri sürülmesi yanlış kabul edilir.

3. **Doğru cevap:** Her ayetin vurguladığı yönün doğru açıklanması üçer puandır (3+3+3); ayetlerin ilgili sorularla anlamlı ve tutarlı biçimde ilişkilendirilmesi üç puan, ayetlerden hareketle Allah-âlem ilişkisine dair bütüncül bir çıkarım yapılması üç puandır (9+3+3).

- I. ayet (Elif'in sorusu): Allah'ın (cc) yaratması süreklidir, âlem kendi hâline bırakılmamıştır; göklerde ve yerde bulunan her şey O'na muhtaçtır **(3 puan)**.
- II. ayet (Can'ın sorusu): Allah'ın (cc) âleme koyduğu değişmez yasalar vardır; gök cisimleri bu yasalar çerçevesinde düzen ve ölçüyle hareket eder, varlıklar bu kuralların dışına çıkamaz **(3 puan)**.
- III. ayet (Ayşe'nin sorusu): Göklerin ve yerin hükümranlığı, tasarrufu Allah'a (cc) aittir; bütün canlıların rızkını veren O'dur ve O her şeyi bilir **(3 puan)**.
- Ayetler soruların cevabı olarak kullanılmış ve aralarında anlamlı bir bağ kurulmuşsa **(3 puan)**.
- Allah'ın (cc) âlemi yarattığı, ilmi ve kudretiyle sürekli idare ettiği, âlemin varlığını sürdürmek için O'na muhtaç olduğu şeklinde bütüncül bir çıkarım yapılmışsa **(3 puan)**.

İfade farklılıkları olsa da anlam doğruysa puan verilir. Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış açıklama yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap: Rahman suresinin 29. ayeti Elif'in sorusuna, Allah'ın (cc) her an yaratma hâlinde olduğunu ve göklerde ve yerde bulunan her şeyin O'na muhtaç olduğunu bildirerek cevap verir; yani evren yaratıldıktan sonra kendi hâline bırakılmamıştır. Fatır suresinin 43. ayeti Can'ın sorusuna, Allah'ın (cc) âleme değişmeyen yasalar koyduğunu bildirerek cevap verir; gök cisimlerinin düzenli hareketi bu yasaların sonucudur. Şura suresinin 12. ayeti ise Ayşe'nin sorusuna, göklerin ve yerin anahtarlarının Allah'a (cc) ait olduğunu, rızkı verenin O olduğunu ve O'nun her şeyi bildiğini belirterek cevap verir. Bu ayetlerden, Allah'ın (cc) âlemi yaratıp bırakmadığı, ilmi, kudreti ve koyduğu yasalarla âlemi sürekli idare ettiği, âlemin ise varlığını sürdürebilmek için her an O'na muhtaç olduğu sonucuna ulaşılır.

Yanlış cevap: Âlemin yaratıldıktan sonra kendi kendine işlediğinin, gök cisimlerinin düzeninin tesadüfen oluştuğunun ya da Allah'ın (cc) yalnızca ilk yaratmayı yapıp âlemle ilişkisini kestiğinin ifade edilmesi; ayetlerin sorularla ilişkilendirilmeden yalnızca tekrar edilmesi yanlış kabul edilir.

4. **Doğru cevap:** Üç ölçütün her biri beşer puandır (5+5+5).

- Kerem'in mikroskop ve teleskopla incelediği tek hücreli canlıların ve Ay'ın şehadet âlemine ait olduğu, bu varlıkların araç yardımıyla da olsa duyularla algılanabildiği ve bunlarla ilgili bilginin salim duyular ve selim akılla elde edildiği belirtilmişse **(5 puan)**. Yalnızca "şehadet âlemi" yazılıp gerekçe belirtilmemişse iki puan verilir.
- Kerem'in kastettiği varlıkların gayb âlemine ait olduğu, bu âlemin akıl ve duyularla algılanamayan varlıklardan oluştuğu açıklanıp iki örnek verilmişse (melek, cennet, cehennem, ahiret hayatı, ruh vb.) üç puan; bu varlıklarla ilgili bilginin kaynağının sadık haber (vahiy) olduğu belirtilmişse iki puan verilir (3+2 puan).
- Ayette Allah'ın (cc) bilgisinin hem gaybı hem şehadet âlemini kuşattığı, gaybı O'ndan başkasının bilemeyeceği, karada ve denizde olan her şeyi bildiği ve âlemde O'nun bilgisi dışında hiçbir şeyin gerçekleşmediği vurgusu açıklanmışsa **(5 puan)**.

Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış açıklama yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap: Kerem'in mikroskopla incelediği tek hücreli canlılar ve teleskopla incelediği Ay, şehadet âlemine aittir. Çünkü bu varlıklar çıplak gözle görülemese de araçlar yardımıyla duyularla algılanabilir; onlarla ilgili bilgiye salim duyular ve selim akılla ulaşılır. Kerem'in sorusunda kastettiği varlıklar ise gayb âlemine aittir. Melekler ve cennet gibi bu varlıklar akıl ve duyularla algılanamaz; onlar hakkındaki bilgimizin kaynağı sadık haberdir, yani vahiydir. Enam suresinin 59. ayeti, Allah'ın (cc) bilgisinin gaybı da görünen âlemi de kuşattığını, gaybı O'ndan başkasının bilmediğini ve O'nun bilgisi dışında bir yaprağın bile düşmediğini bildirir. Bu da Allah (cc) ile âlem arasındaki ilişkinin O'nun her şeyi kuşatan ilmi yönüne vurgu yapar.

Yanlış cevap: Mikroskopla görülen canlıların çıplak gözle görülmedikleri için gayb âlemine ait olduğunun söylenmesi, gayb âlemine ait varlıklar hakkında bilgiye deney ve gözlemle ulaşılabileceğinin ileri sürülmesi ya da ayetin yalnızca "Allah her şeyi bilir." cümlesiyle âlemle ilişkilendirilmeden tekrar edilmesi yanlış kabul edilir.

5. **Doğru cevap (5.1):** Her kavram iki puandır (2+2).

- "Mahluk" kavramının yaratılmış varlık anlamına geldiği ve âlemdeki her şeyin Allah (cc) tarafından yaratıldığı belirtilmişse **(2 puan)**.
- "Mülk" kavramının sahip olunan şey anlamına geldiği; her şeyin gerçek sahibinin Allah (cc) olduğu, varlıkların O'na ait ve O'na muhtaç olduğu belirtilmişse **(2 puan)**.

Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış açıklama yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap (5.1): Mahluk, yaratılmış olan demektir. Hadise göre âlemdeki her şey Allah (cc) tarafından yaratılmıştır. Mülk ise sahip olunan şey anlamına gelir. Her şeyin gerçek sahibi Allah'tır (cc). Buna göre âlemdeki bütün varlıklar Allah'ın (cc) yarattığı, O'na ait olan ve varlığını sürdürmek için O'na muhtaç olan varlıklardır.

Yanlış cevap (5.1): Mahlukun "sahip olunan şey", mülkün "yaratılmış varlık" olarak açıklanması ya da varlıkların kendi kendilerinin sahibi olduğunun ileri sürülmesi yanlış kabul edilir.

Doğru cevap (5.2): Üç ölçütün her biri iki puandır (2+2+2).

- Allah-âlem ilişkisinin yaratan-yaratılan ve gerçek sahip-mülk ilişkisi olduğu, âlemin varlığını Allah'a (cc) borçlu ve O'na muhtaç olduğu açıklanmışsa **(2 puan)**.
- İnsana verilen nimetlerin (toprak, su, ağaç vb.) Allah'ın (cc) mülkü olduğu ve insana bir amaca bağlı olarak emanet edildiği belirtilmişse **(2 puan)**.
- İnsanın emanetçi olarak bu nimetleri sahibinin rızasına uygun kullanmakla sorumlu olduğu ve Hasan Bey'in paylaşma, suyu israf etmeme gibi davranışlarının bu bilincin yansıması olduğu ilişkilendirilmişse **(2 puan)**.

Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış açıklama yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap (5.2): Hadise göre her şeyi yaratan ve her şeyin gerçek sahibi Allah'tır (cc). Allah (cc) ile âlem arasında yaratan ile yaratılan, gerçek sahip ile mülk arasındaki bir ilişki vardır ve âlem varlığını sürdürmek için O'na muhtaçtır. Hasan Bey de bahçesindeki toprağın, suyun ve ağaçların asıl sahibinin Allah (cc) olduğunu, bunların kendisine geçici olarak emanet edildiğini bilmektedir. Emanetçi, emaneti sahibinin rızasına uygun kullanmakla sorumludur. Hasan Bey'in meyveleri ihtiyaç sahipleriyle paylaşması ve suyu boşa harcamaması, nimetleri Allah'ın (cc) rızasına uygun kullanma sorumluluğunun bir yansımasıdır.

Yanlış cevap (5.2): İnsanın sahip olduğu her şeyi dilediği gibi, hiçbir sorumluluk taşımadan kullanabileceğinin ifade edilmesi ya da emanet bilincinin yalnızca başkalarına ait eşyaları korumakla sınırlandırılıp Allah-âlem ilişkisiyle bağ kurulmaması yanlış kabul edilir.

6. **Doğru cevap (6.1):** İki ölçütün her biri beşer puandır (5+5).

- Arda'nın ilk düşündüğü davranışın görmediği bir olayı görmüş gibi anlatmak, yani kesin bilgisi olmadığı bir konuda hüküm vermek ve yalancı şahitlik yapmak anlamına geldiği; bunun ayetteki "Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme." mesajına aykırı olduğu ve başkalarının hakkını zedeleyebileceği belirtilmişse **(5 puan)**.
- Sonunda yaptığı davranışın kesin bilgiye dayanmayan sözden kaçınmak ve kulak, göz ve kalbin sorumluluğunu gözetmek olduğu, bu nedenle ayetin mesajına uygun olduğu açıklanmışsa **(5 puan)**.

Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış açıklama yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap (6.1): Arda'nın önce düşündüğü davranış, görmediği bir kazayı görmüş gibi anlatmaktır. Bu, kesin bilgisi olmadığı bir konuda hüküm vermek ve yalancı şahitlik yapmak demektir; motosiklet sürücüsünün haksız yere suçlanmasına da yol açabilir. İsra suresinin 36. ayetinde ise hakkında kesin bilgi sahibi olunmayan şeyin peşine düşülmemesi istenir. Arda'nın sonunda yaptığı davranış, yalnızca bildiğini söylemek ve olayı gerçekten görenleri göstermektir. Böylece Arda kulak, göz ve kalbin sorumluluğunu gözeterek ayetin mesajına uygun davranmıştır.

Yanlış cevap (6.1): Çevredekilerden duyulan sözün tanıklık için yeterli olduğunun ya da kazayı görmeyen birinin duyduklarını kesin bilgi gibi aktarmasında sakınca olmadığının ileri sürülmesi yanlış kabul edilir.

Doğru cevap (6.2): Üç ölçüt toplam on puandır (3+4+3).

- Kulak, göz ve kalbin Allah'ın (cc) insana verdiği bilgi edinme nimetleri olduğu belirtilmişse **(3 puan)**.
- Bu nimetlerin şükrünün onları veriliş amacına uygun kullanmakla, yani gözle görülmeyeni görülmüş gibi söylememek, kulakla duyulanı doğrulamadan aktarmamak ve kalp ile akılla değerlendirmek suretiyle yerine getirileceği açıklanmışsa **(4 puan)**.
- Arda'nın sonunda yaptığı davranışla bu nimetleri doğru kullanarak şükrünü davranışıyla gösterdiği ilişkilendirilmişse **(3 puan)**.

Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış açıklama yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap (6.2): Mülk suresinin 23. ayetinde Allah'ın (cc) insana kulak, göz ve kalp verdiği hatırlatılır. Bu nimetler insanın bilgi edinmesini sağlar. Bu nimetlerin şükrü yalnızca sözle değil, onları veriliş amacına uygun kullanmakla yerine getirilir: Gözün görmediğini görmüş gibi söylememek, kulağın duyduğunu doğrulamadan aktarmamak ve kalp ile akılla değerlendirmek gerekir. Arda, görmediği bir olay hakkında tanıklık yapmaktan vazgeçerek ve yalnızca bildiğini söyleyerek bu nimetleri doğru kullanmış, şükrünü davranışıyla göstermiştir.

Yanlış cevap (6.2): Şükrün yalnızca sözle yapılabileceğinin söylenmesi ya da nimetlerle tanıklık davranışı arasında ilişki kurulmaması yanlış kabul edilir.

7. **Doğru cevap (7.1):** İki ölçütün her biri iki puandır (2+2).

- Ortak örüntünün değişim olduğu; gözlemlerdeki varlıkların (tohum, ahşap ev, insan, ağaçlar) hepsinin sonradan meydana geldiği ve değiştiği belirtilmişse **(2 puan)**.
- "Âlemdeki varlıklar değişmektedir; değişen her şey sonradan meydana gelmiştir (hâdistir)." şeklinde bir genelleme yapılmışsa **(2 puan)**.

Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış açıklama yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap (7.1): Gözlemlerdeki bütün varlıklar değişmektedir; tohum filizlenmiş, ev yıpranmış, insan büyümüş, ağaçlar yeniden yeşermiştir. Buradan âlemdeki her şeyin değiştiği ve değişen her şeyin sonradan var olduğu genellemesine ulaşılır.

Yanlış cevap (7.1): Gözlemlerin ortak örüntü belirlenmeden yalnızca tekrar edilmesi, varlıkların hiç değişmediğinin ya da değişimin sebepsiz ve kendiliğinden gerçekleştiğinin ileri sürülmesi yanlış kabul edilir.

Doğru cevap (7.2): Üç ölçütün her biri iki puandır (2+2+2).

- Genellemenin kozmolojik delille, özellikle hudus deliliyle ilişkilendirilmesi **(2 puan)**.
- Sonradan olan her şeyin kendisini var edecek bir yaratıcıya muhtaç olduğu; değişen âlemin de sonradan meydana geldiği için bir yaratıcıya muhtaç olduğu ve bu yaratıcının Allah (cc) olduğu sonucunun açıklanması **(2 puan)**.
- Ayetin, varlıkların bir yaratıcı olmadan var olamayacağına ve kendi kendilerini yaratamayacaklarına dikkat çektiğinin genellemeyle ilişkilendirilmesi **(2 puan)**.

Cevap kısmı boş bırakılırsa ya da yanlış açıklama yapılırsa puan verilmez.

Örnek doğru cevap (7.2): Bu genelleme, Allah'ın (cc) varlığının delillerinden kozmolojik delille, özellikle de hudus deliliyle ilişkilidir. Hudus deliline göre âlem değişmektedir; her değişen sonradan meydana gelmiştir ve sonradan olan her şey kendisini var edecek bir yaratıcıya muhtaçtır. Ece'nin gözlemlediği varlıklar gibi bütün âlem de var olmak için bir yaratıcıya muhtaçtır; bu yaratıcı Allah'tır (cc). Tur suresinin 35. ayeti de varlıkların bir yaratıcı olmadan meydana gelemeyeceğine ve kendi kendilerini yaratamayacaklarına dikkat çekerek aynı gerçeği vurgular.

Yanlış cevap (7.2): Delilin teleolojik ya da ontolojik delil olarak adlandırılması veya değişimin varlıkların kendiliğinden var olduğunu gösterdiğinin ileri sürülmesi yanlış kabul edilir.